



**Stichting Building Balance**

C. Missetstraat 47

7005 AA Doetinchem

KvK: 85318191

IBAN: NL08BUNQ2067876961

Tel: 06-20967748

Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit

Bezuidenhoutseweg 73

2594 AC Den Haag

**Betreft:** reactie consultatieronde 'Tijdelijke wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur'

**Datum:** 23 mei 2022

Geachte mevrouw / mijnheer,

Middels deze brief willen wij een bijdrage leveren aan de consultatieronde 'Tijdelijke wet Transitiefonds landelijk gebied en natuur'. 'Wij' is in dit geval de Stichting Building Balance. Deze stichting is opgezet om een landelijk transitieprogramma te realiseren met als doel de teelt en het gebruik van agro-based bouwmaterialen te versnellen en op te schalen. De effecten daarvan zijn: een positieve impuls tot nieuwe verdienmodellen voor agrariërs, het herstellen en versterken van natuurwaarden in extensiveringsgebieden, het afvangen van CO<sub>2</sub> in gewassen en opslaan van koolstof in gebouwen en een forse verdringing van CO<sub>2</sub>-intensieve bouwmaterialen.

**Onze zienswijze op de wettekst**

De wettekst is puur gericht op de regio. Hoewel de fysieke verandering van de problematiek rondom stikstof en natuurontwikkeling een regionaal karakter heeft zal de onderliggende economische en wetgevende structuur die de fysieke verandering teweeg zal brengen dominant regio overschrijdend zijn. Om tot een effectieve aanwending van de gelden te komen zal er dus ook, op landelijk niveau, gewerkt moeten worden aan de juiste economische en regelgevende marktcondities die een bestendige verandering van fysieke omgeving (en daarmee een bestendige oplossing van de huidige problematiek) ondersteunen. Naar ons idee, ontbreekt met de beschrijving artikel 3, daarvoor het wettelijk kader.

**Onze zienswijze op de Factsheet**

De factsheet welke is gekoppeld aan de wet verdient wat ons betreft enige aanvullingen omdat daarin ogenschijnlijk de praktische uitwerking van de wet wordt ingekaderd.

Wij hebben in de toelichting en de factsheet geen verwijzing kunnen vinden naar de in het regeerakkoord genoemde zinssnede "*We stimuleren nieuwe verdienmodellen zoals 'bio-based' bouwmaterialen, 'carbon credits' en stikstofbinding. Met langjarige overeenkomsten en een passende*



*vergoeding vergroten we de mogelijkheden van (agrarische-)natuur en landschapsbeheer. We creëren een tussenvorm van natuur- en landbouwgrond: landschapsgrond."*

Alhoewel Artikel 2, derde lid, onder a, het mogelijk maakt om andere dan genoemde maatregelen in overweging te nemen lijkt het ons verstandiger om bij voorbaat deze route niet af te laten hangen van een vangnetconstructie. Temeer omdat deze nieuwe verdienmodellen een flinke bijdrage kunnen leveren aan de doelen van het transitiefonds.

Hoe de teelt van vezelgewassen, geschikt voor het maken van bouwmaterialen kunnen bijdragen aan de in de wet beoogde doelen lichten we hieronder toe. Daarna gaan we in op wat voor manier het fonds kan bijdragen aan het versnellen en opschalen van vezelteelt waardoor agrarische ondernemers een alternatief geboden kan worden voor uitkopen en vergoedingen voor waardevermindering in bepaalde gebieden achterwege kan blijven.

### **Hoe draagt de teelt van extensieve vezelgewassen bij aan het behalen van de beoogde doelen?**

Wij onderbouwen in deze paragraaf ons voorstel om een garantiefonds te creëren waarmee de teelt van extensieve en bodemherstellende vezelgewassen in extensiveringsgebieden op gang gebracht kan worden die gelijktijdig bijdragen aan alle doelen waarvoor de voorliggende wet is bedoeld.

De bouwsector heeft grote moeite om haar footprint te verlagen en bij te dragen aan de beoogde klimaatdoelen van 2030. Daarnaast moet ook de bouwsector zich houden aan de afspraak om in 2030 nog maar 50% primaire niet-hernieuwbare grondstoffen te gebruiken. Daarvoor is de inzet van biograndstoffen onontbeerlijk. De City Deal Circulair en Conceptueel bouwen (programma ministerie van BZK) streeft zelfs naar 50% biograndstoffen per 2040 in de bouw.

Teelten waaruit vezels voor bouwmaterialen gewonnen kunnen worden hebben als eigenschap dat ze over het algemeen zeer extensief van aard zijn. Dat wil zeggen dat de meesten een lage nutriëntenvraag hebben, geschikt zijn voor teelt op schrale en droge bodems (diepe worteling) en nauwelijks of geen gewasbeschermende middelen behoeven. De meeste gewassen hebben, afhankelijk van de bodemsoort, ook een groot bodemherstellend vermogen. Daarmee kunnen ze bij uitstek bijdragen aan bodem- en biodiversiteitshertstel in extensiveringsgebieden. Een flink aantal van die extensieve teelten zijn multipurpose, dat wil zeggen dat ze gelijktijdig zowel food/feed als vezels kunnen leveren. Op dit moment wordt door het bureau De Natuurverdubberlaars in opdracht van het ministerie van BZK, LNV en enkele provincies een studie uitgevoerd naar verschillende gewassen gekoppeld aan verschillende type bodems. Aan de hand van het op te leveren rekenmodel kan voor ieder gebied de potentie van vezelteelt worden beoordeeld. Vezelteelt is bij uitstek te combineren met gebieden waarbij natuurontwikkeling één van de doelen is en is vanuit die optiek te koppelen aan de manier van landbouw bedrijven die past bij het begrip landschapsgrond.

Vezelteelten hebben daarnaast de positieve eigenschap dat er per geogoste ton droge stof een flinke hoeveelheid CO<sub>2</sub> uit de lucht werd gehaald, omgezet in opgeslagen koolstof. Deze vorm van Carbon Farming kan flink bijdragen aan het behalen van de klimaatdoelen in de bouwsector. Het geogoste gewas wordt namelijk een bouw materiaal dat voor zeer lange tijd onderdeel gaat uitmaken van een gebouw (langer dan 75 jaar). Het gebouw wordt daarmee een opslagplaats voor koolstof. Naast deze opslag verdringt het gebruik van biograndstoffen het gebruik van CO<sub>2</sub>-intensieve materialen. Dat betekent dubbele winst voor het klimaat. Een gewas als Miscanthus slaat bijvoorbeeld meer dan 20



ton CO<sub>2</sub> per hectare per jaar op. Zetten we die hoeveelheid af tegen de gangbare ETS-prijzen voor CO<sub>2</sub>-handel dan gaat het om een opbrengst van rond de 1.700 euro per hectare. Daarmee willen we aangeven dat de eerder genoemde fragment uit het regeerakkoord geen gebakken lucht is. Ballast Nedam Development onthulde kortgelden haar Natuurhuis (een rijwoningen voor verkoop van biobased materialen) die voor 96% bestaat uit biograndstoffen en waarin 92 ton CO<sub>2</sub> (uiteraard omgezet in koolstof) is opgeslagen en ruim 50 ton CO<sub>2</sub> is verdrongen doordat er geen CO<sub>2</sub>-intensieve materialen geproduceerd hoeven te worden.

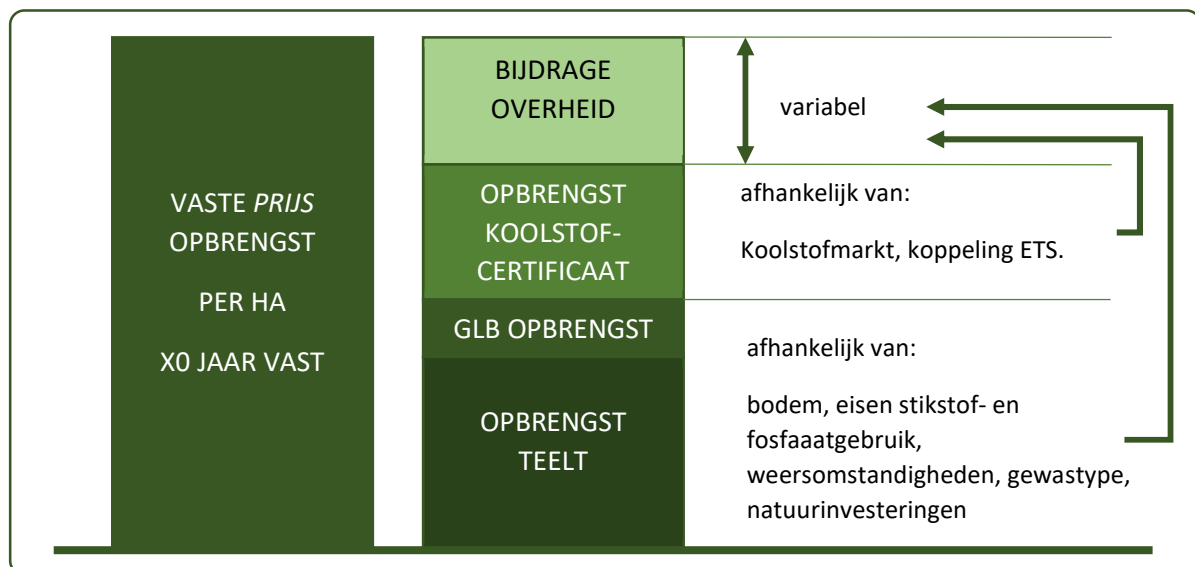
De combinatie van opbrengsten uit vezels, GLB en koolstofcertificaten biedt kansen voor boeren die moeten extensiveren. Het biedt daarnaast ook kansen voor de overheid omdat ook op extensieve gronden een businesscase is te realiseren die, onder de juiste condities, niet onderdoet voor intensief landgebruik.

De productie en verwerking van vezelgewassen past bij uitstek in de regionale aanpak die wordt ondersteund met het fonds. Door de benodigde korte afstand van veld naar verwerking creëert het een lokale economie voor de teelt en verwerking. De afzet al echter op nationale schaal plaats vinden en zo ook de benodigde ondersteunende condities om deze nieuwe ketens van de grond te krijgen.

### Hoe het fonds kan helpen versnellen

Naast middelen voor uitkoop en vergoeden van waardevermindering pleiten wij er ook voor om een fonds in te stellen waarmee een agrariër langjarig een gegarandeerde vergoeding per hectare krijgt voor het telen van vezelgewassen op extensieve gronden (landschapsgrond, transitiegrond, beekdal) en plekken waar het telen van intensieve en hoogwaardige voedselgewassen minder voor de hand ligt. Deze vergoeding is te vergelijken met SDE++ voor energieprojecten en het afvangen en opslaan van CO<sub>2</sub> bij industriële installaties (CCS). Wanneer de combinatie van vezelopbrengsten, GLB-vergoedingen en koolstofcertificaten niet de beoogde opbrengst genereert ontvang de desbetreffende ondernemer een vergoeding uit het fonds.

Het principe hebben wij uitgewerkt in onderstaande figuur.





We hebben ook enkele scenario's doorgerekend om effecten van diverse variabele te onderzoeken bij een bepaald areaal aan vezelgewassen. Het voert te ver om die hier uitgebreid toe te lichten. We kunnen echter wel stellen dat de met de wet beoogde maatschappelijke effecten tegen veel lagere kosten zijn te realiseren op een meer boer vriendelijke methode met gelijktijdig een positief effect op bodem, biodiversiteit, klimaat, waterbeheer en de snelheid van stikstofreductie.

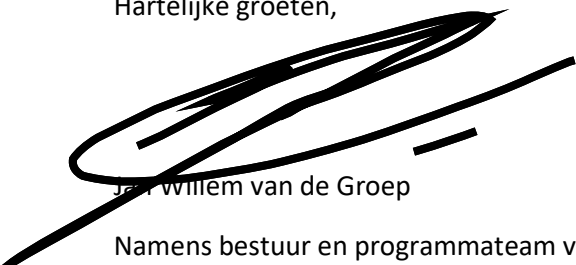
#### **Wat is daar verder nog voor nodig**

Het bouwen van nieuwe ketens tussen bouwland en bouwprojecten is geen sinecure. Een geogste vezel is nog lang geen bouw materiaal. Het ontwikkelen en certificeren van nieuwe bouwmaterialen zijn kostbare trajecten. Ook het gelijktijdig ontwikkelen van vraag en aanbod vraagt om actieve transitie sturing. Zowel aan de landbouw- als aan de bouwkant ontbreken ook nog de juiste condities om snel te kunnen schalen. Wij hebben ontbrekende condities in kaart gebracht en werken op dit moment met een aantal provincies al aan het organiseren van ketens tussen land en pand. Ook door de introductie van koolstofcertificaten en een garantiefonds gaat de ontwikkeling van deze markt niet vanzelf. Building Balance is onze ogen slechts het beginnetje van een transitie-organisatie die deze beweging moet ondersteunen en versnellen. Neem ook daarvoor significante middelen op in de toekomstige begroting.

#### **Ter afsluiting**

Wij hopen met deze bijdrage een bouwsteen aangedragen te hebben voor een uitermate complexe opgave. Zowel technisch als sociaal. Indien nodig lichten wij onze ideeën graag toe en dragen we ook actief bij aan de uitvoering daarvan.

Hartelijke groeten,



Jan Willem van de Groep

Namens bestuur en programmateam van Stichting Building Balance